

Anna Korytowska, **Sandhi w standardzie języka macedońskiego**. – Toruń: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, 2012. – 348 s.

Ана Коритовска (сега Цихнерска) изработи обемна монографија под наслов *Sandhi w standardzie języka macedońskiego*, којашто во 2012 година беше објавена во издание на Универзитетот „Миколај Коперник“ од Торун. Се работи за монографија со 348 страници што претставува хабилитационен труд на авторката.

Трудот *Sandhi w standardzie języka macedońskiego* од Ана Коритовска претставува современа научна анализа на еден фонотактички феномен како што е процесот санди којшто во македонскиот јазик не беше до сега потемелно проучуван. Научната тежина на трудот е уште поголема со фактот дека истражувањата на Ана Коритовска се направени врз база на нов говорен материјал од македонскиот стандарден јазик. Со објавувањето на овој труд не само што се пополни една голема празнина во фонетските истражувања како дел од науката за македонскиот јазик, туку целата македонска и поширока лингвистичка јавност доби мошне значаен труд што третира фонотактичка проблематика во современиот македонски јазик.

Монографијата *Sandhi w standardzie języka macedońskiego* се состои од 4 дела: 1) општи забелешки; 2) санди во македонскиот јазик и литературната норма; целта на трудот и методологијата на работа; 3) санди во современиот македонски јазик во светлината на фонетските истражувања; 4) заклучоци.

Првиот дел претставува општ осврт на прашањата сврзани со темата на оваа книга, а тоа е појавата санди и досегашните истражувања на ова поле во светски рамки и во рамките на истражувањата на словенските јазици. Се работи за појава што ја забележале уште индиските научници во античкиот период, а потоа е предмет на поинтензивен интерес на лингвистите од дваесеттиот век, кога излегуваат повеќе трудови што се занимаваат со проучувањето на санди во словенските, романските и во други индоевропски јазици. Според Ирена Савицка, под санди подразбираме дистрибуција на звучните и беззвучните опструенти на границата на морфемските единици обусловена од фонолошкиот контекст. Со други зборови, се работи за правилата на едначење по звучност (регресивна асимилација) и обезвучувањето на крајот на зборот, коишто во македонскиот јазик се две основни правила за изговор од коишто првото делумно нашло одраз и во правописот на македонскиот јазик. Имајќи ги како солидна основа фонетските истражувања од различни типови на Савицка на полето на словенските и на балканските јазици, како и *Фонологијата на македонскиот стандарден јазик* и сите граматика на македонскиот стандарден јазик (за што сведочи обемната библиографија во книгата), авторката Ана

Коритовска се зафатила со темелна анализа на оваа појава на адаптација на гласовите во говорната низа.

Вториот дел на оваа монографија претставува опис на досегашните ставови за санди во македонскиот јазик со потенцирање на целите што треба да се постигнат со ова истражување, а тоа се валидни заклучоци за тоа дали едначењето по звучност и беззвучувањето на крајот на зборот како две основни фонетски промени во македонскиот стандарден јазик се регуларни во сите позиции или има отстапки и на што се должат тие отстапки. Се разбира, претставена е и методологијата со која е изработен овој пионерски труд, а тоа е современа фонетска анализа на гласовите со помош на специјализирана програма за спектрална анализа.

Во третиот дел Ана Коритовска дава комплетна анализа на појава санди во стандардниот македонски јазик врз база сниман материјал во обем од 40 часа којшто заедно со дополнителните анкети нуди 30 000 контексти. Ова е всушност централниот и најобеман дел на трудот во кој се дадени следниве поднаслови: *Резултати од анализите на радиските снимки и дополнителните анкети; Реализација на опструентите различни од в, при што одделно е анализирано внатрешното санди (внатре во зборот), санди во сложенките, надворешното санди (на граница меѓу два збора) и опструентите во финална позиција односно на апсолутниот крај на зборот; Реализација на поврзувања со в, повторно во четири различни позиции (внатрешно санди, надворешно санди, санди во сложенки и однесувањето на в во финална позиција)*. Последната глава на третиот дел се однесува на верификацијата на вредностите на промена на гласовите во санди во македонскиот јазик со помош на математички статистички податоци, при што авторката на 40 страници дава детална математичка пресметка за видот на промените на гласовите во сите позиции што се претходно анализирани во точно 31 010 групи на гласови.

Четвртиот дел се однесува на донесување на заклучоци врз база на сè претходно изложено. Се разбира, неодминлив факт на којшто Коритовска се осврнала е сличноста на санди во македонскиот јазик и во соседните јазици, албански гегиски и грчки (посебно северните говори на Грција), односно извлекување на заклучоци за особеностите на балканскиот јазичен сојуз на ова поле.

Монографијата е заокружена со библиографија, објаснувања на одделни термини, список на кратенки и симболи, список на табели и на илустрации, како и резиме на македонски и на англиски јазик. Сè на сè, се работи за научен труд опремен со најсовремена методска апаратура којшто нуди прецизни резултати на анализираниот материјал од разни аспекти.

Што е тоа што е мошне значајно да го истакнеме како резултат на оваа обемна научна анализа на македонското санди? Прво, тоа е заклучокот на авторката дека опструентот *в* различно се однесува од другите опструенти посебно во поглед на позицијата на крајот на зборот пред сонант или вокал од следниот збор, каде што почесто доаѓа до обезвучување на овој глас во однос на другите опструенти во истата позиција. Не само во оваа позиција, туку и во други позиции *в* различно се однесува од другите опструенти, што делумно се должи на фактот дека *в* во нашиот стар јазик бил сонант, а делумно на фактот дека во повеќе позиции *в* е всушност замена за прасловенското **х*, при што може да се констатира дека рефлексот на оваа група е во повеќе случаи *ф*, а не *в*. Сите овие факти биле причина зошто анализите за гласот *в* се издвоени од анализите на другите гласови. Второ, заклучокот на Коритовска во поглед на особеностите на македонското санди се следниве: македонското санди претставува умерено нерегуларно санди (како во украинскиот), обезвучувачко и не претставува морфолошки (како во полскиот јазик) туку фонетски процес, којшто во голема мера зависи од начинот на изговорот во различни ситуации (темпо, должина на паузите меѓу зборовите, видот на шевовите внатре во зборот и сл.), значи претставува површинска појава. Според тоа во која насока се движат процесите во македонскиот јазик и процентуалната застапеност на адаптациите на опструентите поткрепена со многу спектрограми, табели и статистички анализи, Коритовска заклучува дека имаме доближување на нашето санди до она во бугарскиот јазик каде што имаме регуларно обезвучувачко санди.

Бидејќи анализите на Коритовска се направени врз база на снимен материјал од радио и од анкети спроведени меѓу различни личности и според возраста и според професијата, пред нас имаме огромен научно верификуван материјал за состојбата на санди во македонскиот стандарден јазик.

На крајот, со задоволство можам да заклучам дека објавувањето на оваа монографија на Ана Коритовска е мошне значајно за македонската фонетика и претставува несомнен влог во македонистиката и нејзина афирмација во пошироки рамки, а во името на Ана Коритовска имаме истакнат македонист и научник чијшто придонес е голем и по обемот и по тежината на разработените и истражени прашања од сферата на македонскиот јазик. Фактот дека Ана Коритовска во оваа монографија прави споредби и со соседните балкански јазици ја истакнува уште повеќе тежината и значајноста на ова дело и од аспект на балканистиката и од аспект на славистиката.

Веселинка Лаброска